

Список використаних джерел та літератури

1. Бориско Н. Ф. Методика формування іншомовної фонетичної компетенції. *Іноземні мови*. 2011. № 3. С. 3–14.
2. Г. К. Мітчелл, Марілені Малкогіанні. Англійська мова : підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом). К.: Видавництво «Лінгвіст», 2019. 112 с.
3. Карпюк О. Д. Англійська мова : підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом). Тернопіль : „Видавництво Астон”, 2019. 112 с. : іл.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства (litmisto.org.ua/?p=16985). (Дата звернення: 19.10.2022).
5. Трифонова О. С. Формування фонетичної компетенції в дітей 5-го року життя: навчально-методичний посібник. Миколаїв, 2015. 203 с.
6. Шиндор Т. М. Особливості формування іншомовної фонетичної компетенції в учнів початкової школи. URL: https://www.psych.kiev.ua/Шиндор_Т.М._Особливості_формування_іншомовної_фонетичної_компетенції_в_учнів_початкової_школи (Дата звернення: 23.10.2022).

О. О. Піонткевич

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник:

к.ф.н, доц. Жуковська В.В.

КОНЦЕПТ ЗОВНІШНІСТЬ ЛЮДИНИ В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

В даний час термін «концепт» набув великої популярності серед дослідників різних галузей знання. Пов'язано це не лише з багатогранною природою концепту, його всеосяжністю, але також і з тим, що сучасна наукова парадигма антропоцентрична, тобто направлена на вивчення мислення. Концепт, будучи мисленнєвою категорією, є одиницею вивчення когнітивної лінгвістики, філософії, культурології, літературознавства, психології та інших гуманітарних наук.

Нині більше робіт сучасних учених присвячено питанням визначення та класифікації концепту, його ролі у науковій та мовній картині світу. Однак, незважаючи на таку затребуваність, термін «концепт» досі не має однозначного визначення, так як вчені не можуть дійти одноголосної думки з приводу того, що є даною категорією.

Одним із перших, хто заговорив про концепт як про частину художнього тексту був С. Аскольдов. Власне, саме він і започаткував сучасну когнітивну

теорію концепту. Його визначення звучить так: «Концепт є уявним утворенням, яке заміняє нам у процесі думки невизначену безліч предметів одного й того ж роду» [1: 269]. Висуваючи на перший план «замісну» роль концепту у області думки, учений стверджував, що «концепти замінюють предмети чи конкретні уявлення» [1: 269]. Слово ж, на думку вченого, є «органічною частиною концепту» [1: 271].

Відзначимо, що слово концепт в українській мові з'явилося десь у середині XIX століття. Сьогодні є два основних підходи до концепту:

- когнітивний, що досліджує концепт як одиницю мислення, що знаходить своє відображення в мові;

- лінгвокультурний, що досліджує концепт як одиницю культури у свідомості людини [6: 392].

Лексикографічні джерела фіксують, що концепт – це «формулювання, загальне поняття, думка» [11: 275]. Етимологія слова відсилає до латинського «conceptus», яке потім потрапило з тотожним звуко-буквенним складом до інших мов, і що дослівно перекладається як «поняття, думка, уявлення».

За визначенням К. Голобородька, «з одного боку, прямих свідчень його лексикографічної фіксації немає, з іншого – є згадка про дієслово «концептувати», слововживання якого датоване 1848 роком» [3: 28].

Н. Дашко, цитуючи його, зазначала, що «художній концепт позначений психологічною складністю, вирізняється художньою асоціативністю, містить невизначеність можливостей, бо є образним, символічним» [5: 256]. Важливою властивістю концепту він вважав можливість взаємодії між творцем концепту та реципієнтом, адже останній не просто його сприймає, а й трансформує або навіть створює його заново.

А. Приходько розуміє концепт у вузькому та широкому значеннях. Так, у вузькому значенні концепт – це феномен «життєвої філософії, як повсякденний аналог світоглядних понять, закріплених у лексиці» [11: 20]. У широкому трактуванні він сприймається як «народження конотацій на значення слова» [11: 20].

А. Приходько кваліфікує концепт, як «складноструктурований феномен, поняттєве начало якого, проходячи крізь сито етнопсихологічної оцінки, органічно поєднується з лінгвокультурним» [11: 21].

М. Маркова вважає, що найпоширеніше визначення концепту у сучасній філософії описує його як «змістове наповнення поняття, яке не співвідноситься з його мовним вираженням» [8: 300]. Цим змістовим наповненням виступають знання концептоносіїв про реальність. Причому ці знання можуть стосуватись як об'єктивної реальності, так і вигаданих світів і речей. Отже, концепти певною мірою визначають реальність та стан речей у ній. Звідси можна виокремити інше визначення концепту – «ідея, що містить у собі інший підхід до дійсності» [8: 300].

В. Перебийніс під концептом розуміє одиницю оперативного усвідомлення, що відбиває факти реальності. У рамках цього підходу розглядаються основні питання концептуалізації та категоризації, природи та структури концепту, типів концептів, способів представлення знань. Зокрема,

концепт – це «операційна одиниця пам'яті, уявний лексикон усієї картини світу, всі важливі поняття виражені мовою» [10: 49].

Ще одним відомим дослідником концептів є В. Зусман, на думку якого, для літературного аналізу дуже важлива структура концепту, що містить три шари:

- внутрішня форма – це найперше значення вербального вираження концепту, по суті етимологія слова;
- ядро. Ядро концепту позначає найближче поняття, яке він передає, і зафіксоване у тлумачних словниках.
- актуальний шар, що передає нові сенси концепту, їх постійне оновлення, які формуються у свідомості реципієнта [2: 75].

У зв'язку з цим можна виокремити когнітивну функцію концепту як одну з найважливіших, так як вона полягає в отриманні інформації, її переробці, зберіганні та використанні, що пов'язано з вищезазначеними шарами структури.

А. Приходько розмежовує концепт і поняття, виділяючи такі складники концепту:

- основа (субстрат);
- надбудова-1 (адстрат);
- надбудова-2 (епістрат) [11: 21].

На думку науковця поняття «концепт» раціонально-логічним феноменом загальнолюдського значення, а сам концепт таким, що відображає специфіку етнокультурного осягнення певного фрагмента світу, тобто асоціативним [11: 22].

К.Голобородько виділяє одношарові, багатшарові концепти з кількома когнітивними шарами, відмінними за рівнем абстракції, та сегментні, що репрезентують базовий чуттєвий шар, із декількома рівноправними за абстрактністю сегментами [6: 393].

На думку М. Колодій «наявність елементів раціонального й емоційного осмислення дійсності, зумовлює складність і багатшаровість концепту. Як одиниця структурованого знання він не має жорсткої організації, бо постійно змінюється, при цьому відбувається активізація різних його складників» [6: 393].

Таким чином, концепт у філології – це стійка мовна чи авторська ідея, що має традиційний вираз. З концептів складається семантичний простір конкретної мови, а, по семантичного простору можна будувати висновки про структури знань у тому конкретно національному заломленні.

Інтерес до людини, її зовнішності та внутрішнього світу в їх взаємозв'язку та взаємозумовленості виник у людства ще на ранніх етапах розвитку. Ця зацікавленість знайшла свій відбиток у формуванні у Стародавній Греції специфічної наукової дисципліни – фізіогноміки (грец. «phisis – природа і «gnomon» – знаючий), що вивчала переважно обличчя людини, яке, на думку древніх мислителів, відбивало її природу та сутність. В цілому, фізіогноміка розглядала особливості зовнішності, пропорцій статури, рис особи, постави в

прямому зв'язку з характером людини та особливості психологічного складу, що детермінувала, залежно від фізичних особливостей зовнішності.

Останнім часом відмічається динамічний ріст кількості лінгвістичних робіт, в яких досліджується концепт «зовнішність людини». Однак, всупереч активізації наукових розвідок у галузі лінгвоконцептології, його мовне вираження у художній прозі вивчене недостатньо. В англійській мові лексичні засоби опису зовнішності людини являють собою велику понятійну сферу. Досліджувана мікросистема виходить за рамки семантичного поля і лексико-семантичної групи у класичному розумінні.

Зовнішність літературного персонажа – це своєрідна авторська система мовного вираження, мета якої – ідентифікації героя. Портрет у художній літературі – один із засобів конкретизації художньої розповіді, індивідуалізації героя [9: 160].

Т. Ліщук зазначає, що концепт «зовнішність людини» складається з:

- ядра, до якого належить підконцепт «голова» та підпорядковані йому мікроконцепти, сегменти й елементи приядерної зони, представленої компонентами «тіло», «статура/постать», «кінцівки», «шкіра» з відповідними складниками,

- периферії, репрезентованої підконцептом «одяг» з його структурними частинами [7: 6].

Оцінка зовнішності може бути виражена окремими словами (прикметниками, прислівниками, найменуваннями предметів та дій), семами у складі значення окремих слів, а також семантикою висловлювання загалом. Позитивне чи негативне значення може бути в семантиці самих лексичних одиниць або виражатися імпліцитно та виводитися виходячи з контексту.

Лексичними засобами вираження оцінки зовнішності є прикметники, які представляють групу предикатних слів, функцією яких є не вказівка на предмети чи явища, а приписування їм ознак. В англійськомовному дискурсі концепт «Зовнішність людини» об'єктивують десять лексем «*appearance*», «*aspect*», «*air*», «*exterior*», «*form*», «*guise*», «*look*», «*mien*», «*presence*», «*semblance*», що поєднані інтегральною семою «зовнішній вигляд».

Варто зазначити, що усі прикметники, якими можна оцінити зовнішність людини виражають:

1. Сенсорну оцінку, що пов'язана з відчуттями, чуттєвим досвідом та характеризує не об'єкт, а суб'єкт. Сприятливе відчуття викликає позитивні емоції і зовнішність отримує позитивну оцінку або негативну (якщо відчуття несприятливе). Так, сенсорну позитивну оцінку об'єктивують прикметники «*agreeable*», «*prepossessing*», «*pleasing*», «*smiling*», «*good-humoured*», «*imposing*», «*charming*», «*delightful*», «*striking*», «*remarkable*» той час як прикметники «*sinister*», «*fierce*», «*unprepossessing*», «*despicable*», «*demonic*», «*grim*», «*frightening*» характеризують негативну оцінку.

2. Сублімовану оцінку.

Варто зазначити, що групу сублімованих оцінок складають естетичні (пов'язані із задоволенням почуття прекрасного) та етичні (пов'язані із задоволенням морального почуття) оцінки.

Естетичне судження про певний об'єкт з метою визначення його цінності можна винести лише в результаті зорового сприйняття, так як властивість бути гарним/негарним приписується, перш за все, зримим об'єктам навколишнього світу. Позитивна естетична оцінка вербалізована прикметниками «genteel», «goodlooking», «pretty», «attractive», «beautiful», отрицательная – «unprepossessing», «unattractive», «ill-favoured», «disagreeable», «grotesque».

3. Раціоналістичну оцінку, що пов'язана з практичною діяльністю людини, її інтересом та повсякденним досвідом

Основними критеріями цієї оцінки є фізична чи психічна користь, спрямованість досягнення певної мети, виконання певної функції. Таким чином, раціоналістична оцінка, як і сублімована, співвідноситься з поняттям норми. Прикметники «healthy», «well-groomed», «orderly», «industrious», «youthful» висловлюють позитивну раціоналістичну оцінку, а «unhealthy», «insignificant», «ugly» – негативну.

Таким чином, специфіка сприйняття досліджуваного концепту, обумовлена інтерпретацією та оцінюванням зовнішності, дає змогу розглядати поняттєвий та ціннісний компоненти у їх взаємозв'язку.

Список використаних джерел та літератури

1. Аскольдов С. А. Концепт и слово. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста*. Москва : Academia, 1997. С. 267–279.
2. Валюкевич Т. В. Зовнішність людини як лінгвокультурний концепт. *Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Інозем. філологія*. Харків, 2017. С. 73–79.
3. Валюкевич Т.В. Концепт зовнішність людини в англійській мовній картині світу: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія». Харків, 2015. 20 с.
4. Голобородько К. Ю. Лінгвістичний статус концепту. *Лінгвістика: Зб. наук. праць*. Луганськ, 2003. Вип. 1, С. 16–21.
5. Дашко Н. С. Концепт пам'яті в художньому дискурсі сучасної української новелістики. *Acta Universitatis Wratislaviensis Slavica Wratislaviensia: Великие темы культуры в славянских литературах*. 2021. Том 173. С. 255–265.
6. Колодій М. Проблеми дослідження концептів у сучасній когнітивістиці. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. № 27, Київ, 2013. С. 391–398.
7. Ліщук Т. Вербалізація концепту «зовнішність людини» в художньому мовленні ХХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Черкаси, 2017. 20 с.
8. Маркова М. В. «Концепт» та «концептуалізація» у сучасному літературознавстві. *Питання літературознавства*. 2007. Вип. 74. С. 317–324.

9. Осіпчук Г. В. Концепт «зовнішність людини» в мовній картині світу Вільяма Сомерсета Моєма. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. Спецвип. С.159–162.
- 10.Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів : навч. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2002. 168 с.
- 11.Приходько А. Концепты и концептосистемы. Днепропетровск: Белая Е.А., 2013. 307 с.
- 12.Словник української мови : в 11 т. [голов. ред. І. К. Білодід]. Київ: Наукова думка, 1970-1980. Т. 1: А-В. 1970. 800 с. ; Т. 2: Г-Ж. 1971. 550 с. ; Т.3: З. 1972. 744 с. ; Т. 4: І-М. 1972. 840 с. ; Т. 5: Н-О. 1974. 840 с. ; Т. 6: П-Поїти. 1975. 832 с. ; Т. 7: Поїхати-Приробляти. 1976. 724 с. ; Т. 8: Природа-Ряхтливий. 1977. 928 с. ; Т. 9: С. 1978. 921 с. ; Т. 10: Т-Ф. 1979. 660 с. ; Т. 11: Х-Ь. 1980. 700 с.

А. О. Повійчук

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник:

к. ф. н., доц. Лісова Ю. О.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ СЛОГАНІВ

Постановка проблеми. У сучасному комунікативному суспільстві реклама посідає одне з перших місць як засіб подачі інформації. Слоган – це коротка фраза, яка на сьогоднішній день є найефективнішим способом привернення уваги широкої громадськості до товару або послуги.

Актуальність статті визначається загальним напрямком сучасної лінгвістики на вивчення мовних одиниць рекламних текстів і посилюється необхідністю глибшої систематизації та опису структурно-семантичних і стилістичних особливостей англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Структура рекламного тексту складається з таких компонентів як заголовок, слоган, основний текст і ехо-фраза. Не всі компоненти обов'язкові, і порядок може бути довільним. Проте ідея реклами повинна бути чітко відображена в заголовку, щоб привернути увагу цільової аудиторії до подальшого читання рекламного тексту. Основним елементом текстової частини реклами є слоган, який у згорнутому вигляді подає зміст рекламної пропозиції та привертає увагу споживача до рекламованого товару чи послуги. Незважаючи на провідну роль слогана в рекламному аспекті, він мало досліджений у науці, зокрема, в лінгвістиці та перекладознавстві [5].

Рекламний слоган привертає увагу лінгвістів як особливий тип повідомлення, тому його часто визначають як одиницю синтаксичного рівня мови – вираз [8].